

Hořící gáza

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Vhodná cílová skupina	Žáci středních škol Žáci gymnázií Účastníci zájmových kroužků
Tematické celky	Chemické reakce
Druh pokusu	Demonstrační Prezentační
Možná nebezpečí	Výbuch / požár Popálení (teplo / chlad) Mechanické poranění
Míra rizika ohrožení zdraví	Významné riziko
Časová náročnost pokusu	10 minut

PRAKTICKÉ PROVEDENÍ POKUSU

Potřebné vybavení a pomůcky

Požadavky na pracovní místo	<ul style="list-style-type: none"> • Laboratoř • Stabilní pracovní stůl • Nechořlavá podložka
Laboratorní pomůcky a přístroje	<ul style="list-style-type: none"> • laboratorní stojan s držákem • kádinka (250 – 300 ml) • pinzeta • trojnožka • keramická síťka • kahan • zapalovač
Havarijní a sanační prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Lékárnička • Práškový nebo sněhový hasicí přístroj • Hadr a úklidové prostředky

Hořící gáza

Použité chemikálie nebo vznikající produkty

Název látky	Vzorec	Nebezpečná vlastnost	Značky nebezpečnosti
Chlorečnan draselný	KClO_3	<ul style="list-style-type: none"> • Dráždivé nebo s narkotickými účinky • Oxidující • Nebezpečné pro vodní prostředí 	
Hexakynoželesnatan draselný	$\text{K}_4(\text{Fe}(\text{CN})_6)$	<ul style="list-style-type: none"> • Nebezpečné pro vodní prostředí 	

Pokyny pro provedení pokusu

Pracovní postup	<p>Na trojnožku položíme keramickou sítku a na ní postavíme kádinku asi do 1/2 naplněnou vodou. Kahanem zahřejeme vodu téměř k varu. V horké vodě rozpustíme chlorečnan sodný (18 g) a hexakynoželesnatan draselný (2 g). Do roztoku namočíme gázu, vyjmeme ji a necháme uschnout. Takto připravenou gázu zavěsíme do držáku na stojanu a zapálíme pomocí tyčového zapalovače.</p>
-----------------	--

Hořící gáza

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Pokyny pro bezpečné provedení pokusu

Potřebné ochranné pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pracovní obuv chránící před chemickými látkami ✓ Ochranný oděv (plášť / zástěra na ochranu před ch. l.) ✓ Obličejový štít ✓ Rukavice z nitrilové pryže (vrstva 0,11 mm) ✓ Filtrační polomaska (respirátor)
Práce s použitými látkami	Dodržovat na pracovním místě čistotu a pořádek. Zajistit řádné větrání laboratoře, avšak zamezit průvanu.
Používání laboratorních pomůcek a přístrojů	Zapalování gázy provádět výlučně tyčovým zapalovačem nebo dlouhou hořící špejlí. Při práci s kahanem musí být přívodní hadice k hořákům neporušená a musí být z jednoho kusu maximální délky 1,5 m.
Práce s hořlavinami a plyny	<p>Při tomto pokusu se používá chlorečnan draselný, který je vysoce reaktivní a má silné oxidační vlastnosti (může způsobit vznícení hořlavých materiálů). Proto je nezbytné pracovat pouze s malým množstvím této látky a v případě rozsypání prášku nebo úkapu roztoku této látky tento odpad ihned odstranit setřením mokrým hadrem. Při práci s plynovým kahanem je nutno dbát zvýšené opatrnosti – hrozí riziko popálení. Zahřívání kádinky nad plamenem nutno provádět pouze přes keramickou sítku.</p> <p>Postup zapalování plynového kahanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uzavřít přívod vzduchu do kahanu. • Uzavřít šroub přívodu plynu na kahanu. • Otevřít přívod plynu na pracovní místo. • Otevřít šroub přívodu plynu na kahanu. • Chvilí vyčkat, až plyn vytlačí vzduch z hadice kahanu. • Zapálený konec tyčkového zapalovače přiložit z boku k ústí kahanu. • Pomocí přívodu vzduchu seřídit požadovanou velikost a intenzitu plamene. <p>Postup zhasnutí plamene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uzavřít přívod vzduchu na kahanu. • Uzavřít šroub přívodu plynu na kahanu. • Uzavřít přívod plynu na pracovní místo.
Likvidace odpadů	Roztok sloužící k namočení gázy uložíme do uzavřené odpadní nádoby s příslušným bezpečnostním označením a necháme zlikvidovat specializovanou firmou.
Zakázané činnosti – VAROVÁNÍ	S ohledem na nebezpečnost pokusu a riziko vzniku požáru se nedoporučuje tento pokus provádět ve školním prostředí ani při zájmových činnostech.

Hořící gáza

	<p>Pokus smí provádět pouze kvalifikovaná osoba.</p> <p>Je nutné dodržet ochranu přihlížejících osob - zástěnou nebo dostatečnou vzdáleností (min. 2 metry).</p> <p>Nedívat se přímo na hořící reakční směs – hrozí poškození zraku.</p> <p>Po celou dobu laboratorní práce je zakázáno vzdalovat se z pracovního místa nebo se věnovat jiné činnosti, která by mohla odvádět pozornost.</p> <p>Zamezit průniku použitých látek do životního prostředí (nesmí se dostat do kanalizace). Chlorečnan draselný nesmí přijít do styku s kyselinou šťavelovou - mohou se uvolňovat vysoce škodlivé sloučeniny chloru.</p> <p>Je zakázáno provádět tento pokus alternativním způsobem nebo za použití jiného pomůckového vybavení, než jak je uvedeno v tomto metodickém listě.</p>
--	---

DIDAKTICKÁ ČÁST

Vysvětlení podstaty pokusu	<p>Při zapálení gázy dochází k tepelnému rozkladu chlorečnanu draselného za vzniku kyslíku a chloridu draselného:</p> $\text{KClO}_4 \rightarrow \text{KCl} + 2 \text{O}_2$
Ověření správného provedení (výsledku)	<p>Gáza hoří bleskovým plamenem.</p>
Praktické souvislosti pokusu	<p>Je vhodné předem předvést hoření čisté gázy. Hexakynoželeznan je do roztoku přidám pouze pro zvýšení efektu vzplanutí.</p>

Tento metodický list byl vytvořen v rámci řešení projektu TL02000226 "Evaluace postupů pro bezpečnou praktickou výuku chemie ve školách", který byl podpořen Technologickou agenturou ČR.

Bude-li tento chemický pokus proveden za dodržení všech výše uvedených pokynů, jedná se o bezpečný a didaktický ověřený postup ve smyslu normy ČSN 01 8003.

Další informace naleznete v online databázi e-BEDOX na <https://ebedox.cz/>

© Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze

© Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.

© Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Vytvořeno v roce 2022

Hořící gáza
